

Плотнікова М. Ф.

Житомирський національний агроекологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Установлено, що самовдосконалення систем – головна мета їхнього існування. Розвиток є обов'язковим елементом існування систем, що являють собою невинний рух, еволюцію простору і структур у ньому. Людина та простір (територія) як живі системи, що розвиваються, нерозривно пов'язані з процесом самовдосконалення. Людина, змінюючи себе, змінює середовище свого існування. Життєдіяльність людини можлива лише в гармонії з природою, що досягається завдяки природодоцільній безвідходній життєдіяльності, цілісному біоадекватному підходу до освіти та виховання, веденню органічного землеробства і пермакультурного дизайну.

Ключові слова: інвестиції, інновації, системи менеджменту, територіальний розвиток, сільський розвиток.

Постановка проблеми. Сучасний стан територій України характеризується не лише значними структурними, функціональними та пов'язаними з ними демографічними проблемами, він також відзначається значним потенціалом до розвитку підприємницької та інших видів діяльності. Водночас реалізація цього потенціалу є неможливою без ґрунтовного дослідження проблем і перспектив економічного розвитку як повноцінної та потребуючої активної підтримки складової регіональної економіки, що є не лише місцем виробництва продукції, але й територією проживання та отримання доходів населення держави. Якщо в розвинутих країнах рівень життя населення постійно підвищується внаслідок відповідної державної політики, особливо це стосується територій з ускладненими умовами проживання та ведення господарської діяльності, то в Україні в цьому відношенні зберігається ціла низка гострих проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Унаслідок багатьох об'єктивних причин території України характеризуються монофункціональністю, що концентрується навколо товарного виробництва, як основного виду діяльності та джерела доходів лівової частки мешканців. Указані особливості знаходять своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Зокрема, О.В. Скидан вивчає аспекти державотворчої діяльності з позицій формування національної продовольчої політики [1–2]. Диверсифікація та економічна безпека виробництва є сферою інтересів переважної більшості дослідників, зокрема В.І. Ткачука [3]. Окрім виробничих моментів, автори відзначають відсутність альтернативи то-

варному виробництву внаслідок низької щільності населення, недостатнього рівня підтримки підприємницьких ініціатив та джерел інвестиційного забезпечення, незадовільного рівня розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, відсутності доступних можливостей професійної підготовки, недоступністю інформаційного забезпечення щодо альтернативних видів діяльності тощо [4–5]. Унаслідок цього посилюються міграційні процеси, зокрема за кордон, знижуючи наявну частку населення працездатного віку, а також збільшуючи навантаження на наявну інфраструктуру в промислових центрах. Указані процеси характерні для багатьох країн світу, що відмічається низкою дослідників [6]. Водночас потрібно зауважити, що значна кількість економічно активного населення здійснює діяльність у сфері виробництва на присадибних ділянках та надання послуг в екологічних та родових поселеннях, уникаючи низки соціально-економічних проблем у містах, беручи відповідальність за своє життя та життя своїх близьких та з метою забезпечення власних потреб [7–10]. Останнє формує передумови альтернативного підходу у виборі видів економічної діяльності та джерел отримання доходів. На думку низки науковців, саме екологічність та багатофункціональність розвитку територій сприяють їхньому відродженню та формуванню засад продовольчої, економічної безпеки та сталому розвитку, що завдяки відповідним державним механізмам підтримки та сприяння перетворюють регіони на максимально сприятливі системами з ідентичними можливостями особистого фізичного й духовного зростання [11–13].

Таблиця 1

Класифікація основних видів (форм) розвитку

Класифікаційна ознака	Види (форми) розвитку
1) за масштабом	глобальний, наднаціональний, національний, регіональний, локальний
2) за територією	світовий, міжнародний, національний, регіональний
3) залежно від змін	організаційний, техніко-технологічний, соціальний, економічний
4) залежно від характеру змін	спрямований, циклічний, спіралевидний
5) залежно від динаміки змін	поміrkований (еволюційний), нерівномірний (революційний)
6) залежно від тенденцій змін	лінійний, функціональний, несистемний
7) за рівнем визначеності	прогнозований, непередбачуваний (випадковий)
8) за якістю змін	екстенсивний (кількісний), інтенсивний (якісний)
9) за рівнем керуваності	керований, спонтанний (некерований)
10) залежно від реалізованої стратегії	адаптивний, реактивний, випереджаючий (превентивний)
11) залежно від складності змін	поелементний, інтегральний, системний
12) за цілями змін (за сферою спрямованості)	політико-правовий, науково-технічний, економічний, екологічний, інформаційний, культурний, соціальний тощо
13) залежно від темпів змін	простий, розширений
14) за швидкістю реалізації	висока швидкість зростання, середня, низька
15) за чисельністю учасників	індивідуальний, груповий, загальний
16) за ступенем залучення потенціалу	використовується повністю та ефективно, використовується неповністю та неефективно, невикористовується

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У світлі вищесказаного диверсифікація видів економічної діяльності в межах різних регіонів покликана знизити рівень бідності та забезпечити максимально можливу кількість населення якісним, чистим поживним продовольством, здоров'ям та джерелом доходів. Фактично будь-яка територія має потенціал до значної кількості видів діяльності, і при правильному його використанні та додатковій підтримці (інвестиційній, фінансовій, інфраструктурній чи інформаційній) вона може розвинути в самодостатній комплекс, де поява та розвиток одних видів підприємництва призведе до створення інших, тим самим створюючи передумови до постійної соціально-економічної еволюції місцевості. При цьому одним із пріоритетних напрямів розвитку сільського господарства потрібно визначити виробництво органічної продукції (потреба в якій набуває все більших обсягів в економічно розвинутих країнах), безвідходну життєдіяльність (у тому числі використання відновлюваних джерел енергії), біоадекватні підходи до виховання та освіти (ноосферна освіта), розвиток «зеленої економіки» (у тому числі зеленого, сільського, екологічного туризму, відродження ремесел, кооперативної практики господарювання тощо) з метою забезпечення сталого розвитку територій, формування продовольчої та економічної безпеки, відновлення і примноження національного історико-культурної спадщини. Ураховуючи необхідність реформування структури зайнятості, багатofункціональна модель розвитку є альтернативою технократичному підходу внаслідок здатності долати кризові явища в економіці без додаткових бюджетних витрат. Значний потенціал щодо застосування методів та механізмів стимулювання регіонального розвитку є інструментом гармонізації соціально-економічного стану, що потребує поглибленого вивчення.

Мета статті полягає в пошуку та обґрунтуванні напрямів і механізмів відродження територій на основі їхнього сталого розвитку і самозабезпечення соціально-економічної та екологічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головна мета існування будь-якої форми буття – удосконалення, прогрес, розвиток у тих станах, що йому надані як механізми руху. Розвиток як іманентний процес руху матерії, енергії, свідомості та ідеальних об'єктів у своїй основі передбачає джерелом руху сам об'єкт. Розвиток як явище являє собою внутрішню якісну й кількісну зміну сутності об'єкта внаслідок трансформації сукупності функціональних зв'язків елементів, що його складають, унаслідок впливу на об'єкт внутрішнього та зовнішнього середовищ (перетворення об'єкта внаслідок тенденції протиріч) [14]. Відповідно до Концепції нової соціоeкономіки, розвиток незворотній цілеспрямований закономірний процес якісної зміни об'єкта в часі – перехід від старого до нового, від простого до складного, від нижчого до вищого [15–16]. Таким чином, спрямованість і можливість розвитку визначають час – поза часом цей процес не реалізується. Класифікація проявів можливого розвитку дозволяє виділити еволюційну і революційну його форми (еволюційна форма характерна для поступальних якісних та кількісних змін, тоді як революційна – стрибкоподібних переходів від одного стану до іншого (табл. 1).

Індивіди є найнижчим щаблем розвитку (порівняно з просторовими об'єктами), водночас саме вони є стартовим майданчиком для розвитку інших систем і знаходяться в тісному взаємозв'язку з навколишнім простором. Системи, у тому числі людина, простір тощо, розвиваються за законами Бога, Природи, Всесвіту (те, що ним не підкорюється – гине). При цьому призупинення розвитку та бездіяльність також є процесами деградації, наприклад наслідок догматизму й консерватизму. Основними принципами, що визначають наявність розвитку як такого є (динаміки): 1) багаторівнева об'єктивна реальність єдності енергій простору та часу різної полярності, інтенсивності та частоти вібрацій цілого; 2) множинність, компліментарність та універсальність реалізації функцій та задач, що підтверджує її доцільність відповідно до умов існування Всесвіту; 3) наявність енерге-

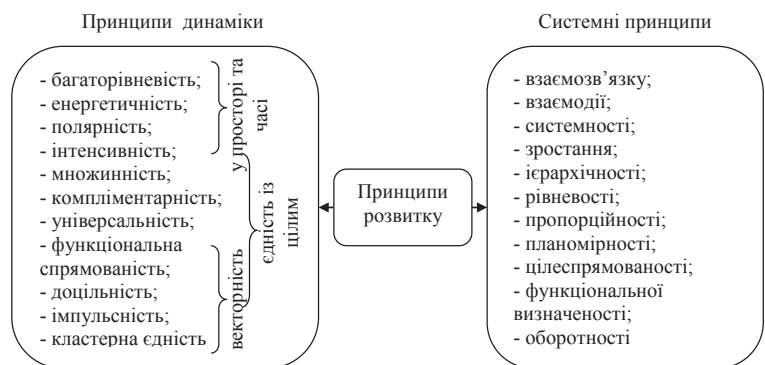

Рис. 1. Принципи розвитку

тичного імпульсу – кластеру енергії щодо визначеного вектору розвитку (рис. 1).

До системних принципів розвитку можна віднести принципи взаємозв'язку та взаємодії, системності, зростання, взаємного включення (ієрархічності), рівності, пропорційності, планомірності, цілеспрямованості, функціональної визначеності (саме якість розвитку задає його функціональну складову), оборотності (на явним є двоїстий характер процесів, що протікають, із позицій вектору спрямування, наприклад розвиток та деградація, хаос та гармонія, групування та відокремленість, об'єднання та роз'єднання тощо). Базовими характеристиками, що визначають рівень розвитку, є параметричність (зовнішні габарити), енергопотенціал та потужність змін об'єкта. Так, зосередження в певному об'ємі простору великої кількості високої енергії із потужним потенціалом якісно змінює просторову основу, відкриваючи її нові здібності та властивості [17]. Аналогічною є ситуація щодо систем «Людина», «Родина», «Громада», «Суспільство», «Поселення», «Район», «Область», «Країна» тощо.

Подібно до того, як згупчення думок про явище чи процес (колективне мислення) формує егрегор, який наповнює ментальний простір, пробуджуючи відповідне самоусвідомлення, що змушує простір прогресувати, так і трансформація простору підштовхує суб'єкти до відповідних змін, визначаючи взаємозалежність просторово-соціальної системи «Людина – Простір», що фактично тотожна системі «Людина – Природа». Невід'ємність впливів Людини на навколишній простір визначає напрям руху (розвитку) цієї системи. Водночас однозначним лишається вплив простору й умов, що він надає, для розвитку людини чи громади. Простір призначений для розміщення та виховання в собі різних форм буття, тому його створенню передують мета, що визначає його якісну насиченість. Останнє окреслює технологію майбутніх процесів у ньому, типи й конструкції форм буття, що взаємоузгоджені між собою головною метою. Удосконалення простору відбувається за рахунок: 1) функцій управління й підпорядкування форм, розміщених у його об'ємі; 2) функцій власної побудови; 3) розвитку форм та процесів, що знаходяться в ньому. Сам простір у процесі еволюції стає багатовимірним й набуває здатності розвиватися як усередині об'єму, так і ззовні нескінченно. Прикладом таких змін є вплив рівня та якості наданої освіти. Освіта та виховання

є фундаментальними формами пізнання буття й стратегічними соціальними суб'єктами розвитку. Домінантами сучасної освіти є потреба її удосконалення в напрямі зорієнтованості на особистісно-детерміновані та планетарно-космічні задачі на базі систематичної методології, побудованої на основі Законів Всесвіту та Загальних законів людського суспільства, Загальних законів пізнання й спеціальних законів освіти. Останні базуються на планетарно-космічному світогляді генетичної єдності системи «Світ – Людина – Суспільство», законах здорового розвитку, законах психіки людини, природоцілих методах викладання, руху до екологічного розвитку й трансформації мислення на основі цілісного ноосферного виховання та освіти. Адже знання – це сило-вольне представлення дійсності [18]. Із позиції розвитку особистості найбільш повно себе розкриває ноосферний підхід в освіті та вихованні. Як біоадекватна методика освіти враховує різні темпи проходження інформації крізь свідомість людини, оптимально враховуючи її природні особливості. Зокрема, практика проведення ноосферного уроку включає такі етапи: 1) сенсорно-моторний (чуттєвий – сприйняття органами чуттів); 2) символічний (образне «згортання» – перекодування й сприйняття інформації мозком); 3) логічний (дискусійно-логічне осмислення інформації, проведення порівняння, оцінювання по аналогії, запам'ятовування); 4) лінгвістичний (акомодація інформації у свідомості завдяки слову-образу, що опрацьовані на 1–3 етапах); 5) моторно-кінетичний (чуттєва акомодація інформації в свідомості завдяки руху-образу, що опрацьований на 1–4 етапах); 6) архівування (збереження образів чуттєво-логічної інформації й рухомої реакції – інтеграція довгострокової та короткострокової пам'яті у структурах головного мозку); 7) застосування набутих знань у житті, що активно сприймаються свідомістю, гармонізують роботу обох півкуль головного мозку та активізують творчість [19, с. 34]. Розвиток убачаємо розглядати в якості процесу, що включає підвищення ефективності використання потужності наявних ресурсів, зокрема моральних й світоглядних, а також інших, що є в наявності в людини. Щодо територіального розвитку, то ознаками його деградації (рис. 2) є хремагічна плеонаксія – надмірна зосередженість у господарюванні та життєдіяльності на виключному збагаченні, контролі та владі, що виключають духовно-моральну цінність індивіда як світоглядного елемента структури особистості [20].

На відміну від хремагічної природи доцільні підходи у виробництві та життєдіяльності, особистісно-детермінована орієнтація мозку й планетарно-космічна орієнтація щодо вирішення задач людства, систематична й пряма участь у забезпеченні стратегічного стійкого розвитку є основами розвитку й реалізації його багатовимірного та багатофункціонального характеру. Результатом становлення багатфункціонального регіонального розвитку є стан території, що характеризується наявністю таких складових, як:

1) екологічний імператив як принцип об'єктивної необхідності морального розвитку людини та суспільства із взаємодією з природою;

2) природно-генетичне, гармонійне, цілісне, універсальне, перспективно-орі-

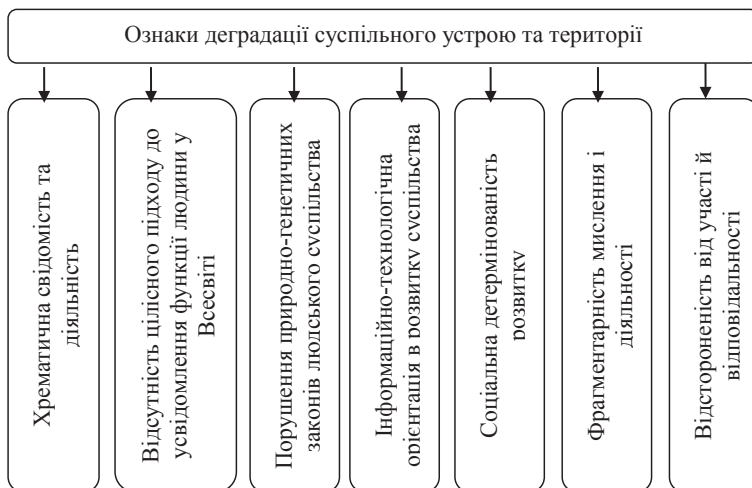

Рис. 2. Ознаки деградації суспільного устрою та території

ентоване мислення переважної більшості людей, що проживають на території;

3) наявність здорового, працездатного творчого, динамічно та екологічно мислячого населення;

4) розширення можливостей (потенціалу) території внаслідок посилення гармонізації та взаємодії між елементами системи «біосфера – соціум» у напрямі біосферної сумісності завдяки методам цілісного мислення й посилення ролі свідомості та волі індивіда;

5) розширення персональних і соціальних можливостей людини та соціуму через трансформацію негативних проблем у позитивні можливості;

6) екологізація розвитку через усвідомлення людиною своєї біосферної функції й сприяння її реалізації;

7) свідомий вибір на користь екології життя, любові до природи, усвідомлення Законів Світу та Космосу (рис. 3). Для такого підходу характерна аксіологічна і акмеологічна діяльність у групах (високі еталони поведінки і самореалізації).

Міжнародна практика розвитку сільських територій, головним чином, спирається на досвід сільськогосподарської діяльності, формування кооперативних відносин та фермерства (табл. 2). У силу ринкових важелів впливу товарні господарства, прагнучи до максимуму, прискорюють витрати енергоресурсів, підтримують монокультуру, хімічні добрива та засоби захисту рослин, ГМО, що виснажує природне середовище і, як наслідок, створюють передумови для глобальних екологічних проблем. Інтенсивні технології індустріалізації та урбанізації віддаляють людину від природи й сприяють забрудненню планети внаслідок використання пакування (виробничі відходи, що важко розкладаються).

На відміну від товарних натуральні форми господарювання зорієнтовані на рівновагу та гармонізацію відносин із

навколишнім середовищем, породжують екосистемні зв'язки, тяжіють до органічного землеробства та пермакультури, тобто мають передумови для сприятливого впливу на природу. Для них властивим є взаємодія людини із землею та іншими елементами природи й підтримка біологічного різноманіття. Небажаним є як перевиробництво, так і дефіцит.

Згідно з законодавством, кожен громадянин України може отримати до 2 га землі (для жителів сільської місцевості в Республіці Білорусь – до 1 га, у Російській Федерації – залежно від адміністративної одиниці від 1 до 20 га) для ведення особистого селянського (в Республіці Білорусь – присадибного) господарства, продукція отримана в якому не оподатковується. Одноосібні або сімейні структури є в значній мірі обмеженими в ресурсах та не повною мірою задовольняють потреби господарств та населення в товарах і послугах, що змушує останніх шукати резервів додаткового залучення капіталу. Альтернативою зазначеним одноосібним та/або сімейним формам господарювання та життєдіяльності є організація та функ-

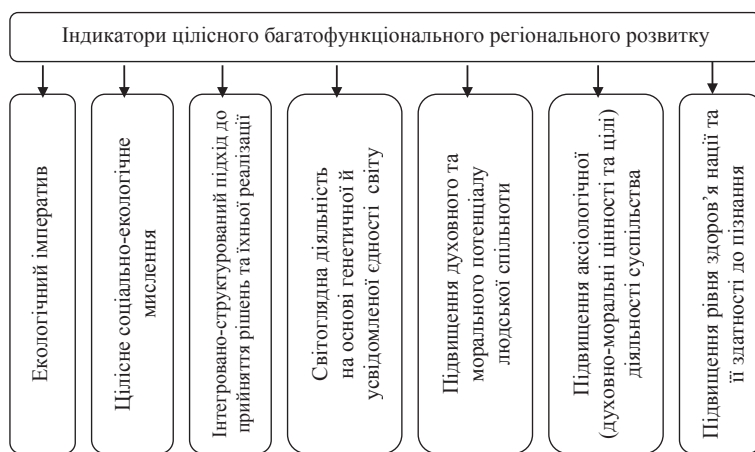

Рис. 3. Індикатори цілісного багатofункціонального регіонального розвитку

Таблиця 2

Класифікація основних видів (форм) розвитку територіальних суб'єктів

Класифікаційна ознака	Організаційно-правові форми на сільських територіях				
	Фермерське господарство / Країни Європи та Америки	Обслуговуючий кооператив / Країни Європи та Америки	Екологічні поселення / Країни Європи	Кіббуц (комуна) / Ізраїль	Родові поселення / Країни пострадянського простору
Власність на землю та засоби виробництва	Приватна та / або на умовах оренди	Приватна	Приватна	Колективна	Приватна / орендна
Основоположна мета створення	Сільськогосподарське виробництво з метою отримання прибутку	Надання послуг членам кооперативу	Створення моделі суспільства майбутнього, інформаційна діяльність	Підприємницька діяльність із метою отримання прибутку	Об'єднання Роду, гармонізація відносин Людини та Природи
Принципи життєдіяльності та господарювання	Переважно технократичні підходи відповідно до умов ринку	Переважно технократичні підходи відповідно до умов ринку	Екологізація виробництва та життєдіяльності	Переважно технократичні підходи відповідно до умов ринку	Органічне землеробство, безвідходна життєдіяльність, ноосферна освіта та виховання
Розподіл результатів праці	Належить власнику	Відповідно до трудового внеску	Індивідуальний або колективний розподіл	Рівний у всіх учасників	Відповідно до внеску учасника
Залежно від господарської орієнтації (переважно)	Товарні	Товарні	Натуральні	Товарні	Натуральні
Співпраця із зовнішнім середовищем	Значна залежність від постачальників та споживачів	Значна залежність від учасників та керуючої ланки	Значний рівень виробництва товарів та послуг для власного споживання	Прагнення до повної автономії економіки та ідеології	Прагнення до самозабезпеченості з розумінням єдності світу

ціонування екологічних та родових поселень, де співпрацюють односторонні в межах територіальних одиниць. Світовий досвід діяльності екопоселень засвідчує їхній тісний зв'язок із наукою та високими технологіями. Серед переваг екологічних та родових поселень як територіальних утворень найважливішими є наступні:

1) більш перспективним способом товарно-грошових відносин у багатьох країнах світу є практика місцевих валют (або інших еквівалентів у товарообмінних операціях), що стимулюють локальний розвиток [21];

2) авторське право, яке створює ілюзію того, що можна створити винахід і отримувати за нього винагороду все життя, значною мірою стримує науково-технічний розвиток людства, тоді як доступність інформації як ресурсу, що належить колективу (громаді, населенню, людству), спроможна створити передумови для стрімкого суспільного розвитку;

3) практика господарювання та життєдіяльності людства засвідчила перспективність та ефективність колективного вирішення задач порівняно з одноособним підходом. Причому колектив є тим ефективнішим, чим більшими є дисципліна, прихильність до загальних інтересів, самовіддача та самозреченість кожного щодо спільної справи. Тоді як культ особистих свобод роз'єднує громаду та робить її слабкою щодо вирішення значних задач.

Базовими підходами до оцінки ефективності суспільних процесів на території вбачаємо за доцільне врахувати інтегральний характер змін у базових (часткових) показниках. В якості інтегрального показника розглядаємо коефіцієнт фактичного рівня регіонального розвитку (k_{ef}), який розраховується за формулою:

$$k_{ef} = \frac{B_{oc}}{\sum_{i=1}^N B_{фс} - \sum_{i=1}^N Z_i}, \quad (1)$$

де $B_{фс}$ – фактичні сумарні витрати на облаштування соціальної інфраструктури;

$B_{фс}$ – річні витрати на реконструкцію та відтворення об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури;

Z_i – фактичні залишки нереалізованої продукції минулих періодів.

У цілому результативність діяльності, спрямованої на регіональний розвиток, пропонується оцінювати індексним методом за рівнем регіонального розвитку (R_{cp}) за формулою:

$$R_{cp} = \frac{I_{K_{нас}} * I_{K_{mf}}}{I_{K_e} * I_{K_v}}, \quad (2)$$

де $K_{нас}$ – індекс чисельності населення, яка повертається на відповідні території для постійного проживання, та кількість дітей, народжених у межах територій;

$I_{K_{mf}}$ – чисельність об'єктів соціальної та виробничої інфраструктур, що знаходяться на території;

$I_{K_{mf}}$ – індекс чисельності об'єктів соціальної та виробничої інфраструктур, що знаходяться на території;

I_{K_e} – індекс витрат на утримання ділянки з метою проведення лісовідновлюваних та меліоративних робіт;

I_{K_v} – індекс кількості об'єктів соціальної та виробничої інфраструктур, що знаходяться на території та не використовуються.

Критеріями ефективності досягнутого рівня стійкості вбачаємо підходи, запропоновані швед-

ським лікарем К.Х. Робертом у концепції Natural Step: недопущення 1) підвищення концентрації речовин, видобутих із земної кори (корисні копалини, нафта, газ тощо); 2) впливу речовин, вироблених людиною (поліхлордефініли, інсектициди, ядерні відходи та інші хімічні речовини та з'єднання, що не зустрічаються в природі); 3) зниження природної здатності флори та фауни до самовідновлення (надлишковий вилов риби, ерозія поверхні ґрунту, вирубування лісів, суттєва зміна рельєфу та інші подібні заходи); 4) систематичного незадоволення людських потреб (життя у злиднях тощо) [22]. Яскравим прикладом реалізації ефективного підходу на локальному та регіональному рівнях є багатофункціональний сільський розвиток як модуль суспільно-екологічних відносин. Багатофункціональний сільський розвиток являє собою прогресуючу структурно-якісну нелінійну зміну системного характеру, яка спрямована на зростання соціально-екологічного та економічного потенціалу території за одночасного посилення взаємодії в суспільстві [23]. Практична реалізація регіонального розвитку здійснюється на підставі рішень Кругу поселень області через їхню легалізацію (розгляд та затвердження) органами державного управління та місцевого саморегулювання на рівні села, району, області. На обласному рівні інструментом упровадження пропонується розглядати Координаційну раду, яка розглядає та схвалює ініціативи на обласному рівні через інститут громадських організацій після відповідних громадських слухань завдяки, зокрема, прозорому механізму отримання землі для організації родової садиби.

Висновки. Установлено, що розвиток є обов'язковим елементом існування систем, порушення цього закону призводить до їхньої деградації та загибелі. Під розвитком пропонуємо розуміти невинний рух, еволюцію простору і структур у ньому.

Людина як жива система, що само розвивається, нерозривно пов'язана з процесом самовдосконалення з одночасною зміною середовища свого існування. Гармонізація відносин «Людина – Природа» можлива завдяки механізмам, які формують тісну взаємодію суспільства з природними системами, у тому числі шляхом ведення органічного землеробства і пермакультурного дизайну, що забезпечують споживчі потреби суспільства і сприяють відновленню природно-ресурсного потенціалу середовища на основі природодоцільної безвідходної життєдіяльності, упровадження повновлованих джерел енергії та біоадекватних методик навчання і виховання в силу їхнього цілісного характеру щодо вдосконалення частин і світу.

Практична реалізація системної взаємодії людини і природи на регіональному рівні успішно реалізована в мережі екологічних і родових поселень в Україні та світі. Досвід Житомирської області дозволив створити модель державно-приватного партнерства на основі сформованої Координаційної ради, яка сприяє вирішенню питань територій шляхом злагодженої взаємодії органів влади, місцевого самоврядування, громадських організацій і місцевого населення.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розвитком механізмів взаємодії інвестора та об'єкта інвестиційної діяльності на рівні територіальних утворень (адміністративно-територіальних одиниць).

Список літератури:

1. Скидан О.В. Аграрна політика України в період ринкової трансформації: [монографія] / О.В. Скидан. – Житомир: ЖНАУ, 2008. – 376 с.
2. Скидан О.В. Інституціональні засади формування аграрної політики України: [монографія] / О.В. Скидан. – Житомир: Полісся, 2010. – 308 с.
3. Ткачук В.І. Економічна безпека та стійкість сільськогосподарських підприємств: [монографія] / В.І. Ткачук, О.А. Прокочук, М.І. Яремова. – Житомир: Волинь, 2013. – 276 с.
4. Агробізнес України. Інфографічний довідник. Щорічне видання, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agrex.gov.ua/wp-content/uploads/Infografika-silskogo-gospodarstva-Ukrayini-vid-BakerTilly-ta-Latifundist.pdf>.
5. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Меселя-Веселяка; 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: ІАЕ, 2012. – 218 с.
6. Paraguassъ, Lidice Almeida Arlego A agricultura urbana como estratégia de sustentabilidade da cidade do salvador, Bahia, Brasil, 2014 [Electronic resource]. – Access mode: http://gredos.usal.es/jspui/bitstream/10366/122904/2/DGG_AlmeidaArlego_RESUMO_ESPA%20C3%91OL.pdf.
7. Christian D.L. Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. [Electronic resource]. – Access mode: https://archive.org/details/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Com.
8. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony – with itself as well as nature – is tough, but attainable / R. Gilman // Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era, 2013 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>.
9. Living in harmony: inspiring stories from ecovillages. Editor: Dalia Vidickiene. Vilnius: BMK Leidykla, 2013. – 124 p.
10. Inspiring Stories from Ecovillages: Experiences with Ecological Technologies and Practices. Editors: Ansa Palojarvi, Jarkko Pyysaiainen, Mia Saloranta. Vilnius: BMK Leidykla, 2013. – 120 p.
11. Borodina O. M. Theory, politics and practices of rural development / O.M. Borodina, I.V. Prokopa. – Kiev: Institute of Economics and Forecasting, 2010. – 560 p.
12. Yatsenko O. Methodological instruments of polyfunctional competitiveness evaluation (on the example of agriculture) // USA: The Advanced Science. – November, 2011. – С. 30–35.
13. Plotnikova M. Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development / M. Plotnikova // Regional Formation and Development Studies. – № 3. – P. 134–144.
14. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Т.1. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2009. – 576 с.
15. Becker G.S. The Economics of Discrimination. Chicago: Chicago University Press, 1957. – 124 p.
16. Мерфи К. Роль руководства предприятия в обеспечении качества и надежности / К. Мерфи, Р. Рошер, Ф. Никсон. – М.: Издательство стандартов, 1990. – 231 с.
17. Секлітова Л.А. Человек золотой расы. Т. 2, Ч. 2 / Л.А. Секлітова, Л.Л. Стрельникова. – М.: Амрита, 2012. – 384 с.
18. Dictionnaire de l'informatique. – Paris: Larousse, 1972. – 223 p.
19. Маслова Н.В. Ноосферный переход: от умного к духовному человеку и обществу / Н.В. Маслова. – Севастополь: КАНОН, САИ, 2013. – 176 с.
20. Аристотель. Политика / Аристотель // Сочинения: в 4-х т. Т. 4. – М.: Мысль, 1983. – 456 с.
21. Cato M.S. People powered money: designing, developing & delivering community currencies / M. S. Cato, N. Dodd. – London. – New Economics Foundation, 2015 [Electronic resource]. – Access mode: http://b3cdn.net/nefoundation/0dba46d13aa81f0fe3_zhm62ipns.pdf/.
22. The Natural Step. Our framework [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.thenaturalstep.org/our-approach/>.
23. Ecological settlement in Latvia [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.amatciems.lv/rus/ideja.html>.

Плотникова М. Ф.

Житомирский национальный агроэкологический университет

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ИННОВАЦИОННОГО МЕНЕДЖМЕНТА ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Резюме

Установлено, что самосовершенствование систем – главная цель их существования. Развитие является обязательным элементом существования систем, представляет безостановочное движение, эволюцию пространства и структур в нем. Человек и пространство (территория) как живые развивающиеся системы неразрывно связаны с процессом самосовершенствования. Человек, меняя себя, меняет среду своего обитания. Жизнедеятельность человека возможна только в гармонии с природой, которая достигается благодаря природосообразной безотходной жизнедеятельности, целостному биоадекватному подходу к образованию и воспитанию, ведению органического земледелия и пермакультурного дизайна.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, системы менеджмента, территориальное развитие, сельское развитие.

Plotnikova M. F.

Zhytomyr National Agroecological University

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF INNOVATIONAL MANAGEMENT SYSTEM FORMATION IN REGIONAL DEVELOPMENT

Summary

The article claims that the improvement of systems – the main purpose of their existence. Development is a mandatory element that characterizes the existence of systems. It is non-stop movement, the evolution of space and structures within it. Each person, when it changes itself, changes their environment. Human activity is only possible in harmony with nature, which is achieved through environmentally friendly waste-free life, bio adequate holistic approach to education and training, maintenance of organic farming and permaculture design.

Keywords: investments, innovations, management systems, territorial development, rural development.